

Inštitucionalizácia a emancipácia

zostavené editormi

Snaha o spravodlivosť | Cesta k medzinárodnému zastúpeniu | Prebúdžajúce sa „Rómske hnutie“ - Prvý svetový kongres Rómov (1971) | Druhý svetový kongres Rómov (1978) | Priznanie genocídy a inštitucionalizácia rómskej politiky | Posun na východ / Politická účasť na národnej a komunálnej úrovni | Spolupráca a výzvy s ňou spojené | Vyhliadky do budúcnosti

► Počas väčšej časti 20. storočia zostali rómske emancipačné aktivity iba izolovanými experimentmi. V päťdesiatych a šesťdesiatych rokoch sa vytvoril väčší počet organizácií, ktoré pripravili pôdu pre „rómske hnutie“ sedemdesiatych rokov. V tomto desaťročí bol zaznamenaný nárast počtu miestnych aj medzinárodných rómskych organizácií, ktoré si stanovili rôzne ciele. Značné úsilie bolo vynaložené i na politické zastupovanie Rómov na medzinárodnej úrovni. Od roku 1989 sa Rómovia dostávajú vo zvyšujúcom sa počte do komunálnej a národnej politiky východoeurópskych krajín.

GELEM, GELEM

*Gelem, gelem, lungone dromensa
Maladilem baxtale Romensa
A Romale katar tumen aven,
E carensa baxtale dromensa?*

*A Romale, a Čhavale
Vi man sas ek bari familija,
Murdadas la e kali legija
Aven mansa sa lumnijake Roma,*

*Kaj putajile e romane droma
Ake vrijama, ušti Rom akana,
Men khutasa mišto kaj kerasa!
A Romale, a Čhavale*

ŠIEL SOM, ŠIEL SOM

*Šiel som po dlhých cestách,
a stretol som šťastných Rómov
Och, Rómovia, odkiaľ cestujete,
aj so svojimi stanmi po týchto
šťastných cestách?*

*Ó Rómovia, ó priatelia Rómovia
raz som mal skvelú rodinu
zabila ich Čierna légia
Teraz prídte, Rómovia z celého sveta,
pretože rómske cesty sú už znova*

*voľné
Teraz je ten čas, teraz povstaňte,
Rómovia,
Ak budeme konat', dosiahneme vysoko!
Ó Rómovia, bratia Rómovia*

III. 1 Pieseň „Gelem, Gelem“ bola na Svetovom kongrese Rómov v Londýne v roku 1971 navrhnutá za oficiálnu rómsku hymnu. Dnes je to pravdepodobne najnahrávanejšia rómska pieseň. (Text v rómčine je uvedený tak, ako ho na tradičnú melódiu napísal Jarko Jovanović počas Kongresu v roku 1971.)

ÚVOD

Prvé pokusy o emancipáciu Rómov sa uskutočnili vo východoeurópskych krajinách.

Prvým človekom, ktorý sa koncom 19. storočia pokúsil vo svojej „Infratirea Neorustica“ (Asociácii bratstva nových farmárov) organizovať rumunských Rómov, bol Lazar Naftanaila. V Bulharsku sa v rokoch 1905 a 1906 organizovali stretnutia, na ktorých rómski lídri zostavovali petície pre národný parlament a požadovali v nich hlasova-

cie právo, ktoré im bolo odobrané.

V tridsiatych rokoch 20. storočia boli v Poľsku a Rumunsku zaznamenané prvé pokusy o zjednotenie zástupcov organizácií, ktoré mali viesť k vytvoreniu národných organizácií. Takéto pokusy takmer vždy stroškotali na vnútornej rivalite.

V Sovietskom zväze sa v roku 1925 za značnej asistencie štátu vytvorila dobrovoľná organizácia „Všeruský zväz Cigánov“, vedená Andrejom Taranovom, členom Všeľvázovej komunistckej strany

(boľševici), a Ivanom Rom Lebedevom. Rozpustenie Zväzu v roku 1928 však nemalo negatívny dopad na množstvo kultúrnych, sociálnych a vzdelávacích aktivít, ktoré sa už do toho času stihli vyprofilovať a ktorých činnosť pokračovala až do všeobecnej zmeny politickej klímy koncom tridsiatych rokov 20. storočia.

V západnej Európe k takýmto organizačným pokusom počas obdobia pred druhou svetovou vojnou nedochádzalo.